

I mitten av 1800-talet skapades, som en motkraft mot industrialismens förmenta förfulning och förflackning av form och känsla, en rörelse som kom att kallas Arts and Crafts. Kritikern, preraphaeliten, poeten och konstnären John Ruskin, mannen som räddade William Turners konstnärliga arv till eftervärlden, var den ideologiska inspirationen till rörelsen.

Den hävdade handens arbete och naturens formfatabur som de enda godkända kvaliteterna och kom att i det sluttande 1800-talet att inspirera entreprenörer som Siegfried Bing till lanseringen av Art Noveu, i Tyskland kallad Jugend (Ungdom). Det var initialt rörelser som hävdade unicitet och besjälning av föremål skapade av den mänskliga handen medan man menade att industrialismen stod för konformism och nivellering.

Vår tids Hemslöjd är en avläggare av Arts and Crafts. Det har länge legat en konservativ och moraliserande underton i skallet mot masstillverkning och helt klart finns det avigsidor, men det var faktiskt inte bättre förr när det var sämre. Det var bara färre som kunde njuta av det goda. Det är förvisso mycket handlag som offrats på utvecklingens altare men det har bekostat den värld vi själva har valt.

Som en del av Designåret 2005 producerade Riksställningar tillsammans med Konsthantverkscentrum och KIF (Sveriges konsthantverkare och industriformgivare) en vandringsutställning kallad "100 tankar om konsthantverk" vilken just nu visas i högdelen på Konsten Hus i Luleå. Det är en jurybedömd utställning där 100 verk antagits av nästan 600 inlämnade. Ambitionen har varit att ge en överblick över produktionen av konsthantverk i Sverige just nu. Som alla samlingsutställningar spretar den åt alla håll samtidigt och så är ju vår samtid – oöverblickbar! "Om (utställningen) den hade varit sammanhållen och tematisk hade den misslyckats" skriver jurymedlemmen Jonas Nobel insiktsfullt i den omfattande katalog som åtföljer projektet.

Det är lite fräckt nytänkande i presentationen av verken, de exponeras helt enkelt på sina uppstaplade transportlådor. Konsthantverk har i alla tider, häri har man skiljt sig från konsten, starkt präglats av en nyttoaspekt. Den känns verkligen inte så självklar i det här sammanhanget. Det är lite anmärkningsvärt att i samma stund som "samtidskonsten" strävar mot det opersonliga och någon slags "nytta" i social och politisk interaktion så går dessa 100 tankar om konsthantverk mot en mer l'art pour l'art - attityd. Konsthantverk för hantverkets egen skull, däri närmar man sig det rena konstnärliga uttrycket. Å andra sidan har det för mig alltid varit en svårbegriplig gräns mellan konst och konsthantverk. Det har egentligen bara varit en skatteteknisk konstruktion påhittad av byråkrater och påhejad av en och annan Arts and Craftsfundamentalist som från andra hållet velat slå vakt om originalkulten. Bra design/konst är väl lika bra antingen det finns en eller tusen av samma produkt! Eller...?

Vi kan glädja oss åt att några norrbottningar funnit juryns gillande. Så ser vi några av Victoria Anderssons hundar "Längtans labradorer" ligga och dåsa på ett podium. Anna Sofia Mååg har med ett par av sina speciella "Pimpelhål" och Monica Edmondson ett glasfat i fusingteknik.

Man kunde nämna många intressanta verk i den här utställningen men jag fastnar framförallt för några av de keramiska som exempelvis Karolina Erikssons textila gjutformar i lera och vit glasyr. Ett annat verk, utsökt i sin enkelhet, utgår från en trivial mjölkförpackning är Maj Eskilssons "Kamouflage" i stengods. Hon vänder på synen och med ens ser man formen i de vardagliga tinget. Det jag emellertid stannade längst tid inför var Eva Zethreaus handbyggda och drejade "Japanska berg" i porslin. I Japan har man alltid haft ett speciellt förhållande till naturen. De äldsta trädgårdarna tydliggjorde naturen genom att man helt enkelt inhägnade ett stycke vild natur. Zethreaus har byggt ett berg enligt den principen och skapat vacker och intressant form utan minsta tanke på någon som helst annan nytta, det är då det blir poesi.

Det är inte ofta man ser en så intressant utställning från Riksställningar så passa på, det brukar vara långt mellan gångerna!

Bertil Sundstedt